

Білоусенко, Німчук 2009: Білоусенко, П. І. Німчук, В. В. Нариси з історії українського словотворення (суфікс -ина) [Текст] / П.І.Білоусенко, В.В.Німчук. – Запоріжжя – Ялта – Київ : ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2009. – 252 с. – Бібліогр.: с.201-213. – ISBN 978-966-191-026-2.

Гоца 2001: Гоца, Е. Д. Назви їжі й кухонного начиння в українських карпатських говорах [Текст] / Е. Д. Гоца : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ужгородський національний ун-т. – Ужгород, 2001. – 20 с.

Етимологічний словник української мови: у 7 т. [Текст] / редкол.: О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. – Т.5. – К. : Наукова думка, 1985. – 573 с. (Словники України).

Крижко 1997: Крижко, О. А. Розвиток семантики побутової лексики українських літописів кінця XVII – початку XVIII століття (назви їжі, напоїв, продуктів харчування) [Текст] / О. А. Крижко : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Національний педагогічний ун-т ім.М.Драгоманова. – К., 1997. – 16 с.

Приймак 2003: Приймак, О. О. Відономастичний словотвір у сфері термінології та номенклатури (на матеріалі кулінарної лексики) [Текст] / О. О. Приймак : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Харківський національний ун-т ім. В.Н.Каразіна. – Харків, 2003. – 16 с.

Родніна 1979: Родніна, Л. О. Суфіксальний словотвір іменників у сучасній українській мові [Текст] / Л. О. Родніна // Словотвір сучасної української літературної мови. – К. : Наукова думка, 1979. – С. 57 – 118.

Токар 1959: Токар, В. П. Історія суфікса -к(а) в українській мові [Текст] / В. П. Токар. – Дніпропетровськ : ДНУ, 1959. – 50 с.

Яценко 2009: Яценко, С. А. Назви продуктів харчування, страв і напоїв в українській мові XIV-XVII століть [Текст] / С. А. Яценко : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Національна академія наук України, Інститут української мови. – К., 2009. – 20 с.

На матеріалі сучасного українського мови проаналізовані особливості нульсуфіксального словообразовання названий продуктів харчування, визначена специфіка функціонування цих імен суцільних (по порівнянню з дериватами з матеріально вираженими суфіксами), встановлена стилістична маркування розглянутих производних.

Ключові слова: нульсуфіксація, лексико-словообразовательне мікрополе, функції суфіксів, девербативи, деад'єктиви.

The article represents the analysis of nouns with zero suffixes – the names of food products (based on the modern Ukrainian language). The author describes the functioning specificity of these nouns (in comparison with other derivatives) and establishes their stylistic marks.

Keywords: zero-suffix derivation, lexical and word-formation microfields, functions of suffixes, derivatives, dejectives.

Надійшла до редакції 24 вересня 2010 року.

Марія Докашенко

ББК 81.2Англ-2.

УДК 81'373.611

ОНОМАСІОЛОГІЧНИЙ КЛАС СКЛАДНИХ НАЙМЕНУВАНЬ З КОНСТРУКТОМ «MAN»

Пропоновану статтю присвячено визначенню ономазіологічних моделей номіналем, що формують ономазіологічний клас назв людини з конструктом «man». Опис здійснюється за двома параметрами. Перший встановлює структурні типи номіналем, що складають цей ономазіологічний клас, другий передбачає встановлення семантичних підгруп, що його складають, та ономазіологічних моделей компонентів цих семантичних підгруп.

Ключові слова: квазікомполіт, колокація, комполіт, ономазіологічна модель, ономазіологічний клас, універбалізація.

Пропоновану статтю присвячено опису складних найменувань, що формують ономазіологічний клас з конструктом *man*. Цей опис здійснюється нами на основі констатації існування однотипних ономазіологічних моделей назв особи. Визначення реєстру таких моделей значно спрощує формування електронних словників та перекладачів, оскільки може реалізувати на рівні програмування вже не вербальний реєстр, а найрегулярніші моделі його реалізації.

Лінгвістика по-різному підходила до формування об'єднань номінативних одиниць. Дуже популярною серед дослідників є, наприклад, таке лінгвальне об'єднання, як тематична група, підставою для виділення якої є «понятійний (екстралінгвістичний) принцип, а саме – предметно-логічний зв'язок між поняттями, позначуваними словами тематичного угруповання. Слова є зв'язаними між собою, оскільки взаємозалежними є

відображувані ними явища самої дійсності» [Величко 2007: 12]. Як зазначав Ф.П. Філін, тематична група – це «об'єднання слів, що ґрунтується <...> на класифікації самих предметів і явищ» [Філін 1957: 536].

Іншим типом номінативних комплексів є лексико-семантичні групи, які представляють собою «об'єднання одиниць, організованих на основі єдиного поняття, подібності функцій, співположення, що відбиває, насамперед, природне онтологічне розчленовування реальної дійсності, зв'язок слів з конкретними предметами та їхніми властивостями» [Клименко, Симхович 1990: 90–91].

Метою нашої статті є встановлення параметрів опису ономазіологічного класу, який вбирає в себе ознаки і тематичної групи, оскільки він налаштований на об'єднання одиниць, що мають близькі денотати, і лексико-семантичної групи, оскільки він передбачає необхідну для об'єднання зазначених одиниць наявність в них тождесних граматичних характеристик та семантичної взаємопов'язаності. Але на відміну від тематичної та лексико-семантичної груп ономазіологічний клас передбачає ще й необхідність реалізації схожої структурної моделі представленості знань в одиницях, які він об'єднує. Наприклад, ономазіологічний клас композитних найменувань з конструктором *man* є таким, тому що він об'єднує лише назви осіб (тематичний клас), які мають граматичну характеристику «іменник» та організують однотипні семантичні угруповання (професія, соціальний статус тощо – лексико-семантична група) і представляють собою композитні, тобто складні номінативи.

Опис ономазіологічного класу здійснюється за наступними параметрами.

Перший рівень аналізу встановлює структурні типи номінативу, що складають цей ономазіологічний клас (див. перегляд концепцій типології складних найменувань у [Белый 1960; Чумак 2004; Штейнберг 1977]). Ми виділяємо наступні структурні різновиди композитів на позначення особи:

а) **колокації**, тобто словосполучення, «які виділяються рядом дослідників із загальної маси одиниць, що відносяться до фразеологічних, але відрізняються від останніх нульовою експресивністю й нульовою (у тому числі й втраченою) метафоричністю» [Федорова 1979: 135], наприклад, *old man* «дід»: *This old man came home (Дід прийшов додому)*_e (<http://www.songsforteaching.com/folk/thisoldman.htm>), *man of action* «людина, яка намагається бездумно діяти першого»: *GI Joe still a man of action despite 30-plus years and a variety of incarnations.* (Рядовий Джо все ще бойова людина не дивлячись на свій вік у 30 з лишнім років і різноманіття перероджень) (www.encyclopedia.com/.../1G1-18911524.html);

б) **універбалізаційні композити**, тобто складні слова, що заміщують словосполучення, від якого формально відрізняються, виступаючи як його дублету в межах тождесності номінативу [Теркулов 2008: 183], наприклад, *groomsman* (еквівалент словосполучення *man of groom*) «боярин, дружок»: *A groomsman is typically a man who is important to the groom in some way* (Зазвичай дружок це людина яка має якесь значення для нареченого) (www.wisegeek.com/what-are-the-responsibilities-of-a-groomsman.htm) (порівняймо *Likewise another man of groom's side sits on the southern end of «Agni Kund».* (Як і інший дружок з боку нареченого сидить на южному боці Агни Кунд) (www.aryasamaj.org/eng_art/vedic_vaivah_sanskar.htm)), *guardsman* (еквівалент словосполучення *man of guard*) «гвардієць»: *A National Guardsman was one of the first two African-Americans to ever qualify for a US Winter Olympic team.* (Національний гвардієць був одним з перших двох афроамериканців яких відібрали для участі в Олімпійських іграх) (www.army.mil/.../34919-former) (порівняйте: *Marino had a lightning release which would catch the cover man of guard.* (Маріно зробив миттєвий постріл, який наздогнав охоронця) (www.maddenboard.com/.../2015-best-qbs-all-time.html));

в) **квазікомпозити**, тобто складні слова, створення яких «не пов'язане з перетворенням у слова словосполучень <...>, а виступає як імітація кінцевої (морфемної) структури вже утворених лексичних конденсатів» [Теркулов 2008: 204], наприклад, *drugsman* «наркотогравець»: *I don't want got business with no drugsman's queen* (Я не хочу мати справу з королевою наркотогравців) (www.lyrics007.com/.../Strange%20Behaviour%20Lyrics.html), *groundsman* «землекоп»: *And Metropolitan Police head groundsman and bowling green expert Dave Bracey will give a talk offering advice and tips.* (Головний наглядач міського поліцейського управління та експерт з обладнання поля для гри в шар проведе бесіду в якій запропонує підказки та пропозиції) (www.iog.org), які не мають як продукуюванню одиницю словосполучення.

Другий рівень аналізу ономазіологічного класу – встановлення семантичних підгруп, що його складають, та ономазіологічних моделей компонентів цих семантичних підгруп. Для класу *man* нами відзначаються такі семантичні підгрупи.

1. **Позначення професій.** Тут виділяються такі ономазіологічні моделі:

- **особа + локатив**, який встановлює її місце існування або праці, наприклад, квазікомпозит *cragsman* «альпініст», де *crag* «скеля» – місце діяльності альпініста: *No good cragsman would nowadays seem to be happy until he has done his fine rock climb both ways.* (Жоден альпініст не матиме щасливого вигляду доки не зробить сходження в обидва боки) (books.google.com.ua/books?isbn=1443742996), колокація *man of office* «чиновник», де *office* «контора» – місце діяльності чиновника: *"Oh, very well," said the man of office, making an entry in his volume* (Дуже добре!) сказав чиновник роблячи запис до свого записника) (<http://www.ibiblio.org/eldritch/nh/intel.html>);

- **особа + галузь**, у якій вона працює, наприклад, квазікомпозити *pressman* «журналіст», де *press* «преса» – галузь діяльності журналіста: *The pressmen provide a trendsetting approach to event, wedding and commercial photography.* (Видавці диктують нові підходи до проведення заходів, весіль та комерційної

фотографії)(www.pressmen.co.uk), *craftsman* «митець», де *craft* «мистецтво» – галузь діяльності митця: *This is very typical of the craftsman's approach* (Типовий підхід ремісника)(www.pressmen.co.uk);

- **особа + дистрибутив**, тобто об'єкт, який вона отримує, створює або розподіляє, наприклад, *coalman* «шахтар», де *coal* «вугілля» – об'єкт, який добуває шахтар: *"All I am is a coalman, that is where I came from, carrying heavy bags on my back to people's houses," says Gordon Banham* (Все що я є – це шахтар, ось звідки я вийшов,...) (www.ft.com/cms/s/0/e37c8a66-1b2d-11df-953f-00144feab49a.html), *pieman* «пиріжник», де *pie* «пиріг» – об'єкт, який виготовлює пиріжник: *I'd like to be a pieman, and ring a little bell, Calling out, "Hot pies!(Мені подобається бути пиріжником і дзвонити у дзвоник, вигукуючи: «Гарячі пиріжки!»)* (www.middlemiss.org/lit/authors/.../pieman.html);

- **особа + каузатив**, тобто причина її існування, наприклад, *newsman* «газетяр», де *news* «новини» – причина, яка зумовлює існування газетяра: *After offences the newsman was forced to stay.*(Після застосування сили газетяр був вимушений залишитися...)(globalist.org.ua);

- **особа + підрозділ або установа**, в якій вона працює, наприклад, *guardsman* «гвардієць», де *guard* «гвардія» – підрозділ, у якому служить гвардієць: *A National Guardsman was one of the first two African-Americans to ever qualify for a US Winter Olympic team.* (Національний гвардієць був одним з перших двох афроамериканців яких відібрали для участі в Олімпійських іграх) (www.army.mil/.../34919-former), *mailman* «поштар», де *mail* «пошта» – підрозділ, у якому працює поштар: *Scolding and yelling won't make your dog hate the mailman any less - and it certainly won't make him like him any more* (Бурчання та крик не змусять вашу собаку менш ненавидіти листоношу, і звичайно ж не змусять любити його більше) (www.diamondsintheruff.com/mailman.html);

- **особа + пристрій**, з яким вона працює, наприклад, *ploughman* «пахар», де *plough* «плуг» – пристрій, який використовує пахар: *And the ploughman's as happy as a prince or a king.* (Пахар такий щасливий як принц або король) (www.sacred-texts.com/neu/celt/sfft/sfft78.htm), *cabman* «водій таксі», де *cab* «таксі» – пристрій, на якому працює таксист: *On the day that I met the strange cabman I had been lunching in a little restaurant in Soho in company with three or four of my best friend.*(В той день, коли я зустрів дивного таксиста, я обідав в маленькому ресторані в Сохо в компанії трьох чи чотирьох моїх найкращих друзів) (www.cse.dmu.ac.uk/~mward/gkc/.../cabman.html).

2. Позначення соціального статусу людини:

- **особа + каузатив**, який вказує на причину формування статусу особи, наприклад, *bailman* «гарант», де *bail* «застава» – причина статусу гаранту: *The reason for the suretyship contract, between the bailman and the creditor, might be one of compensation or donation.* (Причиною поручительського контракту між гарантом та кредитором могло б бути відшкодування та пожертвування)(http://scholar.najah.edu);, *workman* «робітник», де *work* «робота» – причина статусу робітника: *Each workman, being an employer, has a spur to his own industry, and has a pecuniary reason for being watchful of the industry of his fellow workmen.* (У кожного робітника, який є роботодавцем, є прискорення в виробництві або є фінансова причина бути дуже прискіпливим до роботи його співпрацівників)(www.brainyquote.com/.../keywords/workman.html);

- **особа + локатив**, який вказує на місце, де вона знаходиться, наприклад, *chairman* «головуючий», де *chair* «крісло» – місце, на якому сидить головуючий: *Being a chairman of the parliament I fully recognize my great respect and responsibility before our electorate about the promises we gave to our citizens.* («Будучи головою парламенту, я проявляю велику повагу та відповідальність що до об'янок, які ми дали нашим громадянам»)(www.parliament.ge), *clubman* «завсідник клубів», де *club* «клуб» – місце, де проводить свій час завсідник клубів: *I reckon best clubman would have to go to either David Wirrpanda, for his long serving efforts at the club or Shannon 'Bunga' Hurn.* (Я вважаю, що найкращий член клубу повинен піти чи то до Девіза Віррпанде за його довгу службу в клубі чи до Шеннону «Бунге»)(www.westcoasteagles.com.au/.../default.aspx);

- **особа + родинний статус**, наприклад, *divorced man* «розлучений», де *divorced* «розлучений» вказує на родинний статус чоловіка: *Divorced man arrested for abducting his son in Kumamoto.*(Розведений чоловік заарештований за викрадення свого сина в Кумамото) (www.japantoday.com), *married man* «одружений», де *married* «одружений» вказує на родинний статус чоловіка: *If you're involved with a married man, and you're waiting for your turn, it's time to re-evaluate your situation.* (Якщо у вас відносини з жонатим чоловіком і ви чикаєте на свою чергу, то настав час переоцінити своє положення) (www.drphil.com/articles/article/41);

- **особа + дія**, яку вона виконує, наприклад, *cracksman* «зломник», де *crack* «зламувати», вказує на дію, яку виконує зломник: *I was nodding, as though we had been fellow-cracksmen all our days.* (Я кивав, начебто ми весь час були злодіями)(http://etext.virginia.edu);

- **особа + підрозділ**, у якому вона працює, наприклад, *crewman* «член команди», де *crew* «команда», вказує на об'єднання, до якого належить людина: *NCWTS crewman suspended for alleged violation of NASCAR substance abuse policy.* (Член команди був відсторонений за підозрою в надмірному використанні прав власності) (http://etext.virginia.edu);

- **особа + оцінка її можливостей**, наприклад, *handyman* «мастак»: *We have a handyman than can handle any handyman, home repair or home improvement situation.* (В нас є майстер, який впораються з будь-яким майстром, хатнім ремонтом або поліпшенням відносин в домі) (http://etext.virginia.edu);

- **особа + контрагент**, на якого вона працює, наприклад, *groomsman* «шафер», де *groom* «наречений» – вказує на людину, помічником якої є шафер: *A bridegroom is typically attended by a best man and groomsmen.* (Наречений зазвичай супроводжується дружком та шафером) (en.wikipedia.org/.../Wedding_ceremony_participants);

- **особа + прилад**, яким вона користується, наприклад, *gunman* «стрілок», де *gun* «зброя» – вказує на прилад, яким користується стрілок: *A typical gunman carries several weapons — almost all of them firearms* (Типовий стрілок носить з собою декілька видів зброї, майже всі вогнепальні) (www.wowwiki.com/Gunman);

- **особа + фінитив**, тобто результат її діяльності, наприклад, *prizeman* «лауреат», де *prize* «нагорода» – вказує на об'єкт, який отримує лауреат за свої досягнення: *Eight Nobel prizemen is a large number, and however great your admiration for science you may wonder whether one cannot have too much of a good thing!* (Вісім лауреатів Нобелівської премії – це велике число, і яким би не було ваше захоплення наукою вам може стати цікаво, не могла б людина отримати занадто багато) (nobelprize.org/nobel_prizes/.../универ-speech.html).

3. Позначення якісного типу людини.

- **особа + моральна якість**, наприклад, *good man* «гарна людина», де *good* «гарний» вказує на оцінку людини іншими особами: *Oh what a good man he is* (О, яка ж він гарна людина) (accords.com.ua/song/17979), *ugly man* «потвора», де *ugly* «потворний» вказує на оцінку людини іншими особами: *Would you date an ugly man?* (Могли б ви зустрічатись з невродливою (страшною) людиною?) (like-being-with-ugly-men.kaloser.com);

- **особа + дестинатив**, тобто призначення діяльності особи, наприклад, *man of action: GI Joe still a man of action despite 30-plus years and a variety of incarnations* (Джо все ще бойова людина не дивлячись на свій вік у 30 з лишнім років і різноманіття перероджень) (www.encyclopedia.com/.../IG1-18911524.html);

- **особа + каузатив**, наприклад, *man of character* «людина з (сильним) характером», де *character* «характер» вказує на ту ознаку, яка мотивує оцінку людини: *Faced with crisis, the man of character falls back upon himself.* (Зустрівшись з кризою, людина з сильною волею опирається тільки на себе) (www.hischaracter.com/character.htm);

- **особа + локатив**, наприклад, *man in the street* «обиватель» вказує на місце, звідки з'явилася людина: *I'm just a man in the street.* (Я звичайна людина з вулиці) (songi.ru/.../R/Rasmus, The/Man in the Street/).

4. Позначення фізичного типу людини.

- **особа + її вік**, наприклад, *old man* «дід», де *old* «старий» вказує на місце, звідки з'явилася людина: *This old man came home.* (Дід прийшов додому) (<http://www.songsforteaching.com/folk/thisoldman.htm>);

- **особа + фізичний параметр**, наприклад, *fat man* «товстун», де *fat* «товстий» вказує на фізичну особливість людини: *Roll us both down a mountain. And I'm sure the fat man would win.* (скотіться вниз з гори і впевнений товстий перемаже) (www.native-english.ru/.../jethro-tull-fat-man-song-lyrics);

5. Географічний статус особи.

- **особа + локатив**, наприклад, *countryman* «співвітчизник, сілюк», де *country* «державна, село» вказує на місце проживання людини: *A countryman herds cows on a track covered with ashes from Chaiten volcano at El Espolon area near Futaleufu town, some 1450 km (900 miles) south of Santiago May 10, 2008* (Селянин пасе корів на дорозі вкритою попільом вулкану...) (www.countryman.2central.net).

Пропонована стаття є нашою першою спробою класифікації назв особи за ономазіологічними моделями їхнього утворення. За такою ж схемою передбачається й опис інших ономазіологічних класів на позначення особи.

Література

Белый 1960: Белый, В. В. К вопросу о словосочетании [Текст] / В. В. Белый // Научные доклады высшей школы: филологические науки. – 1960. – № 4. – С. 108-117. – Библиогр.: с. 117.

Величко 2007: Величко, Л. М. Системно-функциональные корреляции в экономической лексике [Текст] / Л. М. Величко : автореф. дисс. на соискание учен. Степени кандидата филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / Краснодарский государственный университет. – Краснодар, 2007. – 18 с.

Клименко, Симхович 1990: Клименко, Л. П., Симхович, В. А. ЛСГ в структуре связного текста [Текст] / Л. П. Клименко, В. А. Симхович // Коммуникативные аспекты значения: сб. научн. трудов. – Волгоград: Изд-во Волгоградского пед. ин-та, 1990. – С. 90-91. – Библиогр.: с. 91.

Теркулов 2008: Теркулов, В. И. Композиты русского языка в ономазіологическом аспекте [Текст] / В. И. Теркулов : дисс. ... доктора филол. наук: 10.02.02 / Теркулов Вячеслав Исаевич. – Горловка, 2008. – 472 с. – Библиогр.: с. 404-472.

Федорова 1979: Федорова, М. В. О типах номинации в русском языке [Текст] / М. В. Федорова // Вопросы языкознания. – 1979. – № 3. – С. 132-137. – Библиогр.: с. 137.

Филин 1957: Филин, Ф. П. О лексико-семантических группах слов [Текст] / Ф. П. Филин // Езиковедски исследования в чест на акад. Стефан Младенов.– София, 1957.– С. 536-539. – Библиогр.: с. 539.

Чумак 2004: Чумак, Л. М. Складні та складнопохідні одиниці в словотворі сучасної англійської мови / Л. М. Чумак // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2004. – № 17. – С. 265-266. – Библиогр.: с. 266.

Штейнберг 1977: Штейнберг, Н. М. Словосочетание, сложное слово или суффиксальное слово [Текст] / Н. М. Штейнберг // Научные доклады высшей школы : филологические науки. – 1977. – № 2. – С. 88-96. – Библиогр.: с. 96.

Предлагаемая статья посвящена определению ономазиологических моделей номинатива, которые формируют ономазиологический класс названий человека с конструктом «man». Описание осуществляется по двум параметрам. Первый устанавливает структурные типы номинатива, составляющих данный ономазиологический класс, второй предусматривает установление семантических подгрупп, которые его составляют, и ономазиологических моделей компонентов этих семантических подгрупп.

Ключевые слова: квазикомпозит, колокация, композит, ономазиологическая модель, ономазиологический класс, универбализация.

The present article concerns the issues of defining onomasiological patterns of nominatives which form onomasiological class of human's nomination with a construction "man". The description is performed according to two parameters. The first parameter determines the structural types of nominatives presenting the given onomasiological class, the second one establishes the semantic subgroups forming it and onomasiological patterns of these semantic subgroups' components.

Keywords: quasi-composite, collocation, composite, onomasiological pattern, onomasiological class, univerbalization.

Надійшла до редакції 13 вересня 2010 року.

Іван Думчак

ББК 81.411.2-211

УДК 81'372.611

СУФІКСАЛЬНА УНІВЕРБАЦІЯ В ТЕКСТАХ СУЧАСНОЇ ПЕРІОДИКИ

У статті універбація розглядається як явище вторинної номінації. Розкрито функціональне навантаження суфіксальних універбів та причини їх використання в засобах масової інформації, описано структуру твірних складених назв та похідних універбів, вказано на продуктивні суфікси. Визначено також найуживаніші лексико-семантичні групи універбів.

Ключові слова: універбація, універб, вторинна номінація, лексико-семантична група, засоби масової інформації (ЗМІ), стійке словосполучення.

Універбація як один із способів компресивного словотвору часто використовується в розмовному мовленні. Передумовою для активного використання універбів є намагання мовців експресивізувати висловлювання, надати йому емоційності, природності. Іноді вживання універбів сприяє ідентифікації мовця (вказує на його належність до певної соціальної групи: студентської, виробничої і т. ін.), відображає намагання мовця встановити тісніший контакт з адресатом (викладача зі студентами, батьків з дітьми).

Об'єктом ж нашої розвідки є публіцистичні тексти сучасних ЗМІ, зокрема увагу привертають часті вживання суфіксальних універбів у мас-медіа. Відомо, що характерною рисою публіцистичного стилю є орієнтація на розмовне мовлення, елементи якого не лише виступають у ролі експресем, а й стають одним із прийомів зацікавлення читача, слухача, глядача. Саме універби, котрі виникають і функціонують у розмовному мовленні, і є здебільшого тими експресемами в публіцистичних текстах. Ставимо за мету з'ясувати причини використання у ЗМІ універбів, їх функціональне навантаження, а також спробуємо виявити найбільш вживані конденсати, згрупувавши їх у лексико-семантичні групи (ЛСГ).

Термін «універбація» (від лат. unus – один, verbum – слово) в сучасному мовознавстві інтерпретується по-різному: як словотвірно-стилістичне явище, що представляє вторинну номінацію, напр.: *мінеральна вода – мінералка* [Лопатин 1978; Нелюба 1992; Сидоренко 1992; Kaliszan 1986; Szczerpańska 1994]; як явище первинної номінації, коли творення будь-якого похідного пов'язують із стягненням семантико-словотвірної перифрази, напр.: *школяр – той, хто вчиться в школі* [Кубрякова 1981; Мартынов 1989; Сахарный 1974]; лише як «різновид суфіксального способу словотворення, при якому словосполучення за допомогою суфіксації згортається в слово: *записна книжка > записник*» [Клименко 2000: 688]. Під універбацією ми вбачаємо словотвірний акт, у результаті якого декількаслівне найменування (здебільшого це стійке словосполучення) перетворюється в однослівний відповідник – універб. Таким чином, результатом універбації можуть бути і суфіксальні похідні (Маріїнський палац – *Марійка*), і еліптичні субстантиви (контрольна робота – *контрольна*), і деякі типи аббревіатур (медична сестра – *медсестра*) та складних слів (Добрий день – *Добрідень*) (див. [Исаченко 1958: 341–342; Kaliszan 1986]).

Основними причинами частого вживання конденсатів у засобах масової інформації є економія мовних засобів, прагнення до найкоротшого повідомлення, експресивізація мовлення.